

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ύφεση από το πρώτο τρίμηνο του 2009 και, σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις, θα συνεχίσει να κινείται με αρνητικούς ρυθμούς το 2010, όταν ο υπόλοιπος κόσμος ανακάμπτει. Έτσι, το 2010 τερματίζεται μια πορεία σύγκλισης του ελληνικού βιοτικού επιπέδου με αυτό της ΕΕ-15, που διήρκεσε 13 έτη, από το 1996. Ξεκινά μια απόκλιση, μια κατηφόρα, που για να σταματήσει θα απαιτηθεί αλλαγή στο μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης, στη νοοτροπία των Ελλήνων, στη δράση της νέας κυβέρνησης.

Σήμερα είναι απαραίτητη η στροφή προς ένα μοντέλο πιο εξωστρεφές, βασισμένο στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και την καινοτομία, τις εξαγωγές και τις επενδύσεις και όχι την κατανάλωση. Είναι, επίσης, απαραίτητο να νοικοκυρευτούν τα δημόσια οικονομικά, να εξισορροπηθεί διαχρονικά το ασφαλιστικό, να γίνει πιο αποτελεσματική και λιγότερο γραφειοκρατική η λειτουργία του κράτους, να γίνει η Ελλάδα κέντρο προσέλκυσης και όχι απώθησης των ξένων επενδύσεων. Δεν νοείται οι Έλληνες κάθε χρόνο να αγοράζουν από τους ξένους αγαθά και υπηρεσίες αξίας 35 δισ. ευρώ παραπάνω από αυτά που τους πουλάνε, επειδή δεν μπορούν να παράγουν ποιοτικά και ανταγωνιστικά προϊόντα, ενώ συγχρόνως απαιτούν να καταναλώνουν τα καλύτερα, χρησιμοποιώντας δανεικούς πόρους. Δεν νοείται το Δημόσιο να δαπανά, όπως έκανε το 2009, 30 δισ. ευρώ παραπάνω από τα έσοδά του επειδή έχει αφεθεί στη τύχη του, χωρίς προγραμματισμό και έλεγχο. Δεν νοείται τόσο το εξωτερικό όσο και το δημόσιο χρέος συνεχώς να διογκώνονται, καθώς γίνονται τελικά αναπόφευκτες οι συνέπειες στο κόστος δανεισμού, έστω και αν η χώρα είναι μέλος της ζώνης του ευρώ. Η φούσκα της απερισκεψίας, του τυχοδιωκτισμού και του δανεισμού κάποτε θα έσκαγε, δεν μπορούσε να μείνει απόκρυφο για πάντα και από όλους. Η διεθνής κρίση λοιπόν την αποκάλυψε περίτρανα. «Το παιχνίδι τελείωσε», είπε για εμάς πρόσφατα ο πρόεδρος του Eurogroup, κ. Γιούνκερ.

Το 2009 αποτέλεσε έτος-έκπληξη κυρίως όσον αφορά στην εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών. Οι δαπάνες ξέφυγαν πέρα από κάθε έλεγχο, ενώ τα δημόσια έσοδα κατέρρευσαν. Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται στο 12,7% (αντί αρχικής πρόβλεψης 2%), ενώ το δημόσιο χρέος στο 113,4% του ΑΕΠ (αντί αρχικής πρόβλεψης 91,4%). Όμως, ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι η δυνα-

Το μεγάλο δίλημμα της οικονομικής πολιτικής

του Γκίκα Α. Χαρδούβελη*

μική του δημόσιου χρέους, το οποίο με τους αναμενόμενους μηδενικούς ρυθμούς ανάπτυξης, το όλο και μεγαλύτερο κόστος δανεισμού, δηλαδή εξυπηρέτησης του χρέους, και την επιβάρυνση του ασφαλιστικού, εύκολα μπορεί να εκτοξευτεί τα επόμενα χρόνια στο 130%, 140%, 150% του ΑΕΠ, κοκ.

Χρειάζεται επειγόντως αντιστροφή της αυξητικής τάσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Φυσικά, η προσπάθεια για νοικοκύρεμα σημαίνει λιγότερα έσοδα για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, γεγονός που μπορεί να σπρώξει την οικονομία σε ακόμα μεγαλύτερη ύφεση το 2010. Μια μεγαλύτερη ύφεση σημαίνει ακόμα μεγαλύτερες δυσκολίες στην αύξηση των δημοσιονομικών εσόδων, καθώς τα κέρδη των επιχειρήσεων μειώνονται -πολλές φορές δραματικά, οδηγώντας και στο κλείσιμό τους- ενώ επίσης μειώνεται τόσο ο αριθμός των απασχολούμενων όσο και τα εισοδήματά τους. Η αύξηση της ανεργίας, πέρα από τις κοινωνικές συνέπειες, έχει και ως έμμεσο αποτέλεσμα τη μείωση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων, επιδεινώνοντας την ήδη δυσχερή οικονομική τους κατάσταση. Ταυτόχρονα, οι δημοσιονομικές δυσχέρειες σημαίνουν ότι δεν υπάρχουν περιθώρια στήριξης της απασχόλησης μέσω προσλήψεων στο Δημόσιο, μια πρακτική που άλλωστε στο πρόσφατο παρελθόν καταστρατηγήθηκε από κομματικά συμφέροντα, προσλήψεις από το «παράθυρο» και την ουσιαστική κατάργηση του ΑΣΕΠ.

Το εγχείρημα νοικοκυρέματος πρέπει επίσης να γίνει σε μια στιγμή αναμικτικής ανάπτυξης στο εξωτερικό -συνεπώς σχετικής στασιμότητας στις εξαγωγές, τον τουρισμό και τη ναυτιλία- και πιθανής σταδιακής αύξησης των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής

Κεντρικής Τράπεζας. Το εξωτερικό περιβάλλον δεν βοηθά.

Κατά συνέπεια, η κυβέρνηση βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα της εξισορρόπησης δύο αναγκών: νοικοκυρέματος και ανάπτυξης. Μεγαλύτερη προσπάθεια για νοικοκύρεμα αυξάνει την πιθανότητα για μεγαλύτερη ύφεση το 2010, αλλά συγχρόνως δημιουργεί τις προϋποθέσεις για έξοδο από την κρίση από το 2011 ή το 2012. Η εναλλακτική της αναβολής της λήψης δραστικών μέτρων μείωσης των ελλειμμάτων θα έχει ως αποτέλεσμα μικρότερη μεν ύφεση το 2010, αλλά πολυετή στασιμότητα για την ελληνική οικονομία με ένα χρέος σε εκρηκτική τροχιά ανόδου και με ανύπαρκτα περιθώρια μελλοντικής δημοσιονομικής παρέμβασης.

Σήμερα η διεθνής κρίση συμπιέζει τα πραγματικά εισοδήματα και διογκώνει την ανεργία διεθνώς. Όμως, η Ελλάδα αντιμετωπίζει περισσότερα προβλήματα. Η αδράνεια στην οικονομική πολιτική των πρόσφατων ετών και οι ανισορροπίες που σωρεύτηκαν, εγκλωβίζουν την ελληνική οικονομία σε ύφεση διαρκείας και διαφοροποιούν από την υπόλοιπη ευρωπαϊκή οικονομία. Η δύσκολη αυτή στιγμή της αποκάλυψης αποτελεί, όμως, και μια ευκαιρία για την ελληνική κοινωνία να προωθήσει συναινετικά τις απαραίτητες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που θα στοχεύσουν στη μείωση των διπλών ελλειμμάτων -δημοσιονομικού και τρεχουσών συναλλαγών- και την ανάκτηση της αισιοδοξίας των επενδυτών και της δυναμικής της οικονομίας. Μόνον έτσι θα ξεφύγουμε από τις δυσκολίες και τη στενωπό -στην οποία έχουμε εισέλθει- με τις λιγότερες δυνατές απώλειες, ώστε να δώσουμε στην οικονομία μας την ευκαιρία να ανακάμψει στο μέλλον. ■

* Ο κ. Γκίκας Α. Χαρδούβελης είναι οικονομικός σύμβουλος του ομίλου ΕΙ.ΡΟ.ΑΝ.Κ. ΕΠ. και καθηγητής στο τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιά.